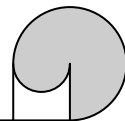

רש"י

מורים יקרים*,

רש"י, רבי שלמה יצחקי, הוא יחיד ומיוחד בין גדולי ישראל, וגדול מפרשי התורה. פירושו לתורה הוא ראש וראשון ללימוד, ושמו נישא בכל בית מדרש. רש"י מלווה כל לומד תורה בשנות חייו, מגדולי החכמים ועד הלומד הפשוט, ופירושו הוא "שער כניסה" לכל עולם הפרשנות והלימוד. משום כך זכה רש"י לכינוי "רבן של ישראל"!

לפי תכנית הלימודים מתחילים ללמוד את פירוש רש"י מתוך המקור בכיתה ד (אמנם מורים מסבירים פסוקים שונים לאור פירוש רש"י עוד בכיתות נמוכות יותר, ואף מציינים זאת בפני התלמידים, אך מדובר בביאור המתווך על ידי המורה). בכיתה ד התלמידים נדרשים ללמוד בעצמם, מתוך הפירוש, לפי רשימת דיבורי המתחיל הכתובה בתכנית הלימודים.

כדי לקרוא את פירושו של רש"י (וגם כדי לקרוא פרשנים נוספים), צריך לדעת לקרוא את כתב רש"י. זהו כתב המודפס בצורה מיוחדת בחומשים רבים וגם בתלמוד.

כפתיחה ללימוד רש"י עליכם לערוך הכנה כללית של התלמידים, שבה יבואו לידי ביטוי המרכיבים האלה:

1. היכרות עם דמותו של רש"י והכרת מקומו כ"רבן של ישראל";
2. רכישת מיומנות הקריאה בכתב רש"י.

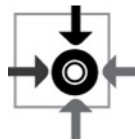
בשני המרכיבים האלה עוסקת המשימה שלפניכם. בשלב הראשון המטרה היא להעמיק את ההיכרות עם רש"י כ"רבן של ישראל". השלב השני הוא הערכת מיומנות הקריאה בכתב רש"י באמצעים חווייתיים, ובשלב השלישי נבדק ידע אודות רש"י.

ידע קודם

1. כתב רש"י;
2. היכרות עם דמותו של רש"י כפרשן.

יעדי המשימה והמיומנויות הנבדקות

1. קריאת כתב רש"י;
2. ידע – חיבור שאלות כביטוי לידע על אודות רש"י, חייו ופעולתו.

התנאים לביצוע המשימה

1. עבודה אישית בכיתה בשלב 1, עבודה בזוגות בשלבים 2 ו-3;
2. כשלושה שיעורים בכיתה.

התוצר המצופה מהתלמיד

1. תעודת זהות של רש"י;
2. דף תשובות לשאלות לאחר צפייה בסרט;
3. משחק זיכרון לתרגול כתב רש"י;
4. דף חידות;
5. דף מילים בתפזורת.

החומרים לביצוע המשימה

1. המשימה לתלמיד 'רש"י שבה אמצעי העזר האלה:
2. דפי צפייה (דף תעודת זהות לרש"י ודף שאלות);
3. כרטיסים למשחק זיכרון;
4. דף לכתבת חידות;
5. דף מילים בכתב רש"י בתפזורת.

הנחיות לביצוע המשימה

הצגת המשימה לתלמידים: מומלץ לקרוא את המשימה עם התלמידים ולהסביר להם שביצוע המשימה הוא כלי הערכה – הערכה עצמית והערכת המורה. כמו כן מומלץ להסביר להם שהם ישלימו את המשימה בשלבים ושהמורה ינחה אותם בכל אחד משלבי המשימה.

שלב 1: צפייה בסרט

פעילות אישית בכיתה

בשלב זה התלמידים יצפו בסרט על חייו של רש"י. יש לחפש באינטרנט סרט מתאים העוסק בחייו ובפועלו של רש"י. בזמן הצפייה בסרט ואחריה יידרשו התלמידים לכתוב פרטים על חייו של רש"י במסמך "תעודת זהות". אחרי הצפייה יהיה עליהם לענות על שאלות בנוגע לדמותו של רש"י.

פעילות זאת הופכת את הצפייה בסרט לצפייה אקטיבית ומסייעת לתלמידים לדלות מתוך הסרט מידע חשוב. כדאי לקרוא עם התלמידים את מה שנדרש מהם לפני הצפייה בסרט כדי לסייע להם להיות ערניים בזמן הצפייה. התשובות לדפי הצפייה כתובות בנספח של מדריך זה, בעמ' 6–7.

שיח ודיון

לאחר שהתלמידים צפו בסרט ולאחר שענו על השאלות, מומלץ לקיים בכיתה שיח על רש"י ועל פועלו בעזרת השאלות האלה:

- מה היו התפקידים שמילא רש"י בעבור בני קהילתו?
- באיזה מובן היה רש"י גם המנהיג (רבן של ישראל) של כל בני דורו?

המלצה להרחבת הפעילות בכיתה (אינה מופיעה במשימה לתלמיד)

יצירה בכיתה

כדאי להכין בכיתה לוח שהכותרת שלו היא "רש"י – רבן של ישראל", ולהציג עליו במשך השנה כמה מ"פניני" רש"י שיש בהם מסרים לעם ישראל גם בדורנו (ה"פנינים" הם ציטוטים נבחרים מתוך פירוש רש"י, הראשון בכל חומש). אפשר להציע לתלמידים לעצב את הלוח הכיתתי. בהתחלה אפשר לתת כמה דוגמאות, ואחר כך, כדי שהלוח יתמלא, יוסיפו התלמידים "פנינים" במשך השנה. להלן המובאות:

בראשית: "בראשית ברא אין המקרא הזה אומר אלא דורשני – כמו שדרשוהו רבותינו ז"ל בשביל התורה שנקראת (משלי ח, כב) ראשית דרכו, ובשביל ישראל שנקראו (ירמיה ב, ג) ראשית תבואתו".

שמות: "ואלה שמות בני ישראל אף על פי שמנאן בחייהן בשמותן, חזר ומנאן אחר מיתתן להודיע חבתן שנמשלו לכוכבים".

ויקרא: "ויקרא אל משה לכל דברות ולכל אמירות ולכל ציוויים לישראל קדמה קריאה, לשון חבה לשון שמלאכי השרת משתמשים בו, שנאמר (ישעיה ו, ג) וקרא זה אל זה ואמר".

במדבר: "וידבר ה' אל משה במדבר סיני וגו' מתוך חבתו לפננו מונה אותם כל שעה. כשיצאו ממצרים – מנאן. וכשנפלו בעגל – מנאן לידע מניין הנותרים. כשבא להשרות שכינתו עליהן – מנאן. באחד בניסן הוקם המשכן, ובאחד באייר – מנאן."

דברים: "אלה הדברים לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל".

הנחיות לביצוע המשימה

שלב 2: משחק זיכרון

עבודה בכיתה, בקבוצה של שניים או שלושה תלמידים

הכנת משחק זיכרון – כתב רש"י

חלק זה של המשימה מיועד להערכת מיומנות התלמידים בקריאת כתב רש"י. במשימה לתלמיד מצורפת תבנית להכנת משחק זיכרון. הכנת המשחק יכולה להיעשות בקבוצות של שנים או שלושה תלמידים. לפני התלמידים מונחים זוגות של כרטיסים. בכרטיס השמאלי בכל זוג כתובה מילה בכתב רש"י, ועליהם לכתוב בכתב רגיל את המילה הזאת בכרטיס שלצדו. לאחר מכן עליהם לגזור את כל הכרטיסים ואז יוכלו לשחק במשחק הזיכרון.

שים לב: יש לצלם בצילום חד צדדי את הדפים של כרטיסי הזכרון.

שלב 3: חידות ומילים בתפוזרת

עבודה בכיתה, בזוגות

להכנת החידות למילים המופיעות בדף החידות ובתפוזרת נדרשת היכרות עם קורות חייו של רש"י ויכולת לנסח שאלות. בשלב זה תוכלו לשנות את המשימה ולהתאים אותה לרמת התלמידים.

שימו לב! חיבור החידות ופתרון הן שתי פעולות הדורשות מיומנויות שונות. אתם תוכלו להחליט מי מבין שני התלמידים בזוג יעשה פעולה כלשהי, או שתשאירו את ההחלטה לתלמידים, והם יקבעו ביניהם מי יכתוב את השאלות בדף החידות (עמוד 13 במשימה לתלמיד) ומי יענה עליהן.

התלמיד שמכין את דף החידות נדרש לכתוב הגדרה לכל אחת מהמילים הכתובות בעמודת הפתרונות בדף (מלבד כמה מילים שהגדרות למילים כבר כתובות). כל המילים כתובות בכתב רש"י. התלמיד צריך לקרוא את המילה, לדעת את משמעותה, ולנסח לה הגדרה בהירה, כך שהמילה הנתונה תהיה הפתרון היחיד המתאים להגדרה.

לאחר שהתלמיד השלים את דף החידות, עליו לגזור ממנו את עמודת הפתרונות ולתת את הדף עם החידות לבן זוגו. בן הזוג צריך למצוא את המילה המתאימה לכל הגדרה, לכתוב אותה בכתב רגיל בדף החידות בעמודה "תשובה", ואחר כך לסמן אותה כמילה בכתב רש"י בתפוזרת. הוא יוכל לבצע את המשימה הזאת גם בצורה "הפוכה": קודם לאתר בתפוזרת מילים הקשורות לרש"י, ואז לשייך כל מילה להגדרה שלה בדף החידות.

הערה: אפשר להכין מילים אחרות לתפוזרת בכתב רש"י או לתת לתלמידים להכין בעצמם מילים לתפוזרת (ולא רק הגדרות למילים). תוכלו לעשות זאת בקלות באמצעות תוכנת word. כל שעליכם לעשות הוא לכתוב את המילים

בגופן רש"י. הגופן מוצג באפשרויות הגופן כך: Guttman Rashi.

רמת ביצוע	רמת ביצוע	נושא
	קריטריון	
<p>השגת היעד : השלמות ותשובות נכונות של כל הפרטים או של כמעט כל הפרטים (התשובות כתובות בעמודים הבאים).</p> <p>קרוב להשגת היעד : השלמות ותשובות נכונות של חלק ניכר מהפרטים.</p> <p>בתחילת הדרך : השלמות ותשובות נכונות רק של חלק קטן מהפרטים או כלל לא.</p>	ידע – הכרת הדמות	<p>שלב 1: ידע – דמותו של רש"י</p>
	ההערכה תינתן לפי מספר המילים שאותן ידע התלמיד לזהות. יש לשים לב לאותיות שאותן התקשה התלמיד לזהות, ולתרגל אותן בכיתה.	הכרת כתב רש"י
<p>ההערכה תינתן בהתאם למספר החידות שאותן הצליח התלמיד לחבר או בהתאם למספר החידות שאותן הוא פתר (לפי התפקיד של התלמיד במשימה : כתיבת חידות או פתרון).</p> <p>יש לשים לב לקשיים של התלמיד בכתיבת החידות :</p> <p>1. קושי בזיהוי אותיות בכתב רש"י ;</p> <p>2. חוסר ידע על חייו של רש"י ופירושו ;</p> <p>3. יכולת נמוכה בחיבור החידות.</p>	ידע – חיבור שאלות המשקפות ידע על חייו של רש"י	<p>שלב 3: היכרות עם תולדות חייו של רש"י</p>

נספח – תשובות לדפי הצפייה

ויקרא

שם מלא: שלמה יצחקי

שם האב: יצחק

תאריך לידה: דת"ת/ד'תת"א, 1040 בקירוב

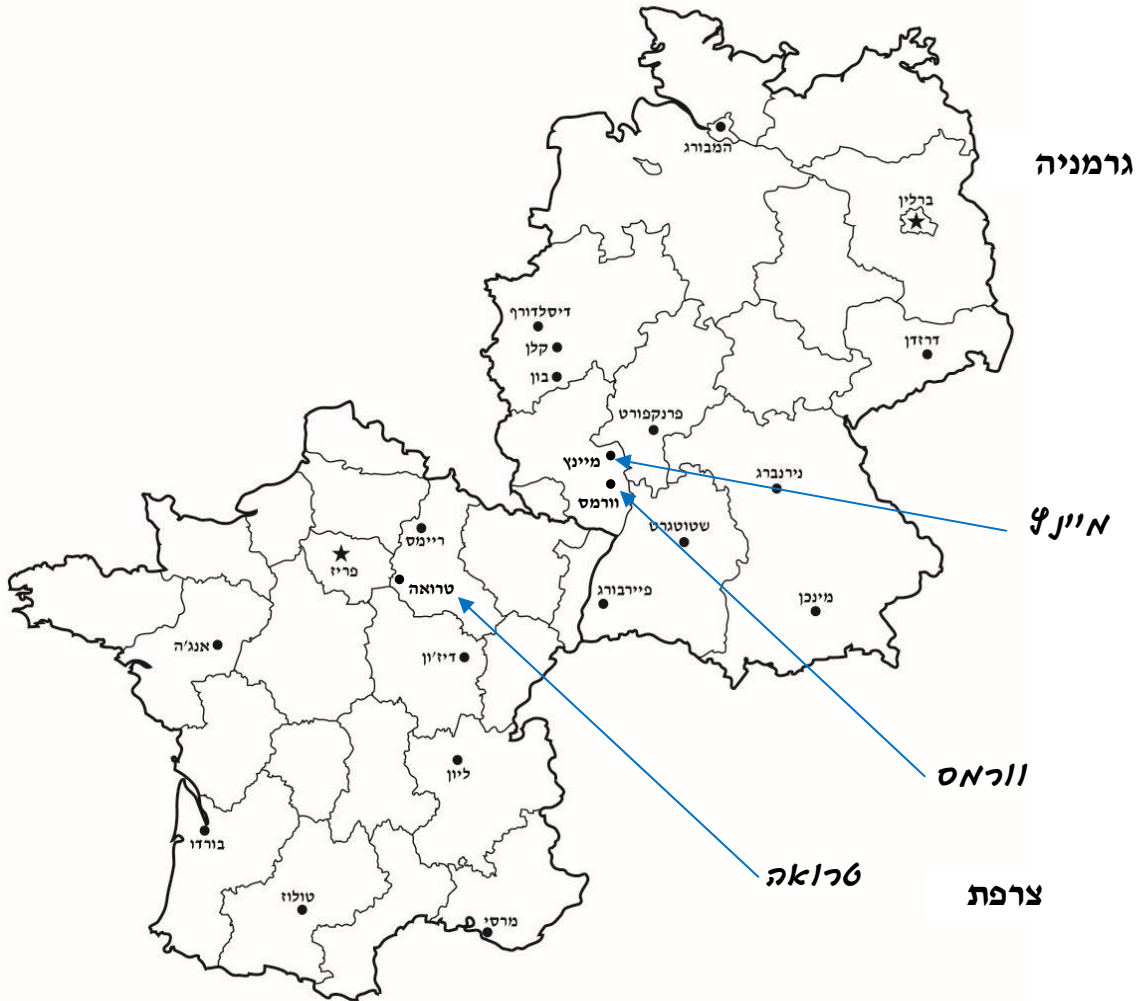
תאריך פטירה: כ"ט בתמוז ד'תתס"ה, 13 ביולי 1105

לפני כמה שנים נפטר רש"י? 912 (נכון לפנת תשע"ז)

עיסוקו לפרנסתו: איגוף כרם וייצור יין

שמות בנותיו: יוכבד ואריס שם אחד מנכדיו: הרשב"ם

סמנו במפה של צרפת וגרמניה את הערים שבהן פעל רש"י.

פירוש רש"י

1. לאילו ספרים חיבר רש"י פירוש?
 סמנו את התשובות הנכונות מתוך הרשימה הזאת:
תורה / נביאים / כתובים / שולחן ערוך / תלמוד (גמרא) / משנה תורה

2. מה אפשר למצוא בפירושו של רש"י לתורה?
 סמנו את התשובות הנכונות מתוך הרשימה הזאת:
פשט / ביאורי מילים / מדרשים / תורת הנסתר והקבלה (חכמת הסוד)

רש"י והקהילה שבראשית עמד

3. אחת הבעיות שעמדה בפני הקהילה שהנהיג רש"י הייתה כיצד להתייחס ליהודים שהתנצרו (המומרים).
 מה הייתה עמדתו של רש"י בעניין זה? סמנו את התשובה הנכונה.
 - ליהודי שהתנצר אין חלק בעולם הבא.
 - מי שהתנצר משום שאיימו על חייו הוא יהודי לכל דבר ועניין.
 - הקהילה היהודית צריכה לקבל כבעלי תשובה את המומרים שרוצים לשוב אליה.
 - הקהילה היהודית צריכה לדחות את המומרים שרוצים לשוב אליה משום שהם חיים בחטא.

4. בסרט ראיתם כיצד רש"י מתייחס למשפחה שהחליטה לשבת שבעה בחג בניגוד לפסק ההלכה שפרסם.
 מה אתם יכולים ללמוד מהתנהגותו של רש"י במקרה זה על אישיותו ועל אופי המנהיגות שלו? לפניכם נקודות למחשבה ותשובות אפשריות:
 - * רש"י מיישם בהתנהגותו את הציקרון "אל תדון את חברך עד שתאז לאמרו".
 - * רש"י מוחל על כבודו.
 - * רש"י מדגיש את חשיבות היחסים בין אדם לחברו מטמ מקרה שאניס נוהאס
 פלא לפי ההלכה.
 - * לרש"י חשוב להצביע את האסריוט האלה לפני הקהילה והוא בצמח דואמה לכך.